

О.А. Янчук
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий Керівник:
к. пед. н., доц. Щерба Н.С.

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ У НАВЧАННІ СТАРШОКЛАСНИКІВ УСНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Переломним моментом ХХ століття став розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Хоча їх використання і дало поштовх до розробки нових методик у викладанні, суттєво полегшило процес навчання та підвищило його результативність – застосування ІКТ в педагогічній практиці України та інших пострадянських країн носить лише частковий характер. Це зумовлено декількома чинниками, такими як: консервативність вітчизняних педагогічних традицій, недостатнє матеріально-технічне забезпечення навчальних закладів та мабуть головна проблема – невміння застосовувати потенціал новітніх методів і засобів навчання.

Оскільки з 2018 року в Україні стартує проект Нової української школи (НУШ), який передбачає наскрізне застосування ІКТ в освітньому процесі та управлінні закладами освіти, то докладне вивчення і систематичне запровадження інноваційних технологій має стати інструментом забезпечення успіху даної реформи. Це забезпечить розширення можливостей педагога та оптимізацію управлінських процесів, таким чином формуючи в учнів необхідні для нашого століття технологічні компетентності [4, с. 8].

На прикладі електронних презентацій можна сказати, що здебільшого вони використовуються як допоміжний засіб у навчанні, тобто їх потенціал не є повністю розкритим. Отже, **актуальність** статті полягає у дослідженні нових можливостей використання електронних презентацій у навчальному процесі, зокрема у навчанні старшокласників усного монологічного мовлення.

Дослідженням проблематики навчання усного монологічного мовлення займалися такі науковці як І.В. Рахманов, В.Л. Скалкін, Л.И. Лазаркевич, Г.М. Уайзер, Є.І. Ітельсон та інші, проте варто зазначити, що тема залишається актуальною і в наш час, особливо в умовах використання ІКТ.

Серед основних труднощів навчання усного монологічного мовлення є відсутність природного середовища. І.В. Рахманов вважає, що штучне середовище, яке намагаються створити на уроках у школі дуже відрізняється від природного, оскільки у реальному мовному середовищі учень постійно оточений носіями мови, що допомагає йому використовувати почуті правильні зразки. Говорячи про штучне середовище, варто розуміти, що учень може почути або неправильні зразки мови від інших учнів, або ж правильні, проте ті, які він вже знає [5, с. 4].

Іншим суттєвим утрудненням є відсутність інтеракції з іншими мовцями. В процесі діалогу, учні здатні впливати один на одного, наштовхувати на думку, допомагати дотримуватися структури та теми мовлення. У свою чергу, монолог має однобічний характер висловлювання, який не передбачає негайної реакції того, до кого він адресується. Тому учень має утримувати в пам'яті структурну канву усномовленнєвого висловлювання. О.Є Мисечко називає такі психологічні особливості монологу як: поєднання елементів підготовленого й не підготовленого мовлення, повнота та розгорнутість мовлення, а також зв'язність, логічна послідовність, смислова завершеність [3, с.130]. В свою чергу, С.Ю. Ніколаєва перераховує наступні лінгвістичні особливості монологічного мовлення: складний синтаксис, а також зв'язність, яка передбачає володіння мовними засобами міжфразового зв'язку. Такими засобами виступають лексичні та займенникові повтори, сполучники та артиклі. Крім того монолог передбачає вживання усномовленнєвих формул для дотримання його упорядкованості [2, с.171]. Такі психологічні та лінгвістичні особливості також можуть створювати складнощі для учнів навіть на старшому шкільному етапі.

Перш, ніж перейти до можливостей полегшення труднощів, вказаних вище, варто розглянути нормативні вимоги, що висувуються до усного монологічного мовлення старшокласників. Як відомо, знання старшокласників межують на рівнях елементарного (A2) та незалежного (B1-B2) користувача. Відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (ЗЄР) усне мовлення користувачів цих рівнів характеризується через наступні дескриптори (див. табл. 2):

Таблиця 2

Дескриптори ЗЄР щодо володіння усним мовленням користувачів на рівнях A2-B2

Елементарний рівень (A2)		<ul style="list-style-type: none"> Може продукувати прості та переважно ізольовані фрази про людей та місцевість. Може скласти простий опис або презентацію інших людей, життєвих або робочих умов та буденних справ.
Незалежний рівень	B1	<ul style="list-style-type: none"> Може чітко та вільно вести прямий опис однієї з великої кількості тем, яка відповідає його/її колу інтересів, чітко витримуючи структуру.
	B2	<ul style="list-style-type: none"> Може скласти чіткі, детальні описи та презентації з широкого кола питань, пов'язаних з його/її зацікавленнями, доповнюючи та підтримуючи свої ідеї допоміжними аргументами та власними прикладами. Може скласти систематизовані описи та презентації з відповідним висвітленням важливих моментів та окремих деталей [1, с. 58].

Як бачимо, порівняно з рівнем A2, на рівнях B1-B2 самостійність і обсяг усномовленнєвих висловлювань учнів мають підвищитись. Це означає, між

іншим, доцільність використання ширшого арсеналу опор, оскільки знання та вміння учнів користуватися мовними засобами ще не достатньо розвинені. Адже дотримання структури монологу, висвітлення деталей, використання нових лексичних або граматичних одиниць, а також допоміжна аргументація та наведення власних прикладів можуть перевантажити мовця та вплинути на загальний результат його презентації.

Як відомо, опори, що використовуються як засоби навчання іноземних мов, розподіляються на вербальні та невербальні (див. табл. 3).

Таблиця 3

Опори для навчання усного мовлення за О.Є. Мисечко

	Змістові	Смислові
Вербальні	Текст (графічний або звуковий) План Підстановчі таблиці Логіко-структурна схема Рольові картки та ключові картки	Ключові слова, сентенції Логіко-смилова схема Функціональна модель Роздаткові картки
Невербальні	Кінофільм/діафільм Слайди, малюнки Предмети Фото та картинки.	Діаграми, схеми Таблиці Символи Плакати, карикатури [3, с.134]

Розглянемо, яким чином вказані різновиди опор можуть реалізуватись у ході використання електронних презентацій. Ми можемо запропонувати наступні прийоми: «презентація-підказка», мовленнєва розминка, а також «монолог-ланцюг».

Розглянемо варіант використання *презентації-підказки*. Наприклад, використовуючи дедуктивний підхід до навчання усного монологічного мовлення, вчитель задає учням домашнє завдання підготувати монолог на певну тему за зразком, використовуючи при цьому у презентації:

- зразок, за яким учні мають скласти своє висловлювання;
- план висловлювання чи запитання до нього, що показують структуру тексту, а також картинки для покращення зорового сприйняття;
- початки і закінчення тексту тощо.

Якщо використовується індуктивний підхід до навчання усного монологу, то вчитель може вставити у презентацію:

- карту думки, попередньо створену з учнями у класі, що ілюструє можливі напрями розвитку висловлювання;
- лексичні одиниці, що належать до різних частин мови;
- лексичні одиниці, що належать до розмовної теми;
- фразеологізми;
- граматичні структури тощо.

На I та II етапі навчання усного мовлення учень зможе користуватися презентацією як комплексною опорою. Такий варіант, сприятиме засвоєнню

учнями уміння дотримуватися структурованості монологу, допомагатиме у підготовці та під час виступу, адже презентація наштовхуватиме мовця на думки, не даючи загубитися чи відійти від теми. Також презентація контролюватиме використання учнями правильних лексико-граматичних структур та інше.

Розглянемо можливості використання презентацій для організації *мовленнєвої розминки*. Вчитель створює презентацію зі словами, фразами та картинками. На їх основі на початку уроку учням пропонується скласти веселі історії, проте тепер вони повинні імпровізувати. Учням не будуть відомі заздалегідь всі слайди, отже вони повинні задіяти свою фантазію. Такий вид роботи позитивно впливатиме на настрій учнів та їх активізацію на початку уроку, адже важко весь урок лише сприймати новий матеріал, навіть старшокласникам потрібна гра у процесі навчання. Крім того, така розминка, розвиватиме креативність учнів, допомагатиме їм вчити та засвоювати нову лексику та формуватиме навички імпровізації.

Наступний приклад використання електронних презентацій – це «*монолог-ланцюг*». На основі презентації, учні повинні скласти монолог як це відбувається при мовленнєвій розминці, проте різниця полягає у тому, що учні працюють разом, ланцюжком, один за одним доповнюючи його на основі слів та фраз з презентації. Крім того, групове висловлювання повинне залишатися логічним і дотримуватися чіткої структури, тому остання має бути відображена в презентації. Така діяльність розвиватиме усне мовлення учнів, вміння дотримуватися структури у мовленні та розвиватиме їх пам'ять, адже в процесі створення усного монологу учні повинні пам'ятати, що казали їх однокласники, аби не втратити логічного ланцюга подій, а також щоб відштовхуватися від попередніх подій.

Такі приклади використання презентацій у навчанні старшокласників усного монологічного мовлення, хоча і не зможуть створити природного середовища вивчення іноземної мови, проте допоможуть учням уникнути засвоєння неправильних зразків використання мови за рахунок запропонованих опор. Крім того, використання електронних презентацій сприяє реалізації принципів наочності та інклюзивності середньої іншомовної освіти, що дозволить врахувати навчальні стилі учнів і тим самим підвищити ефективність навчального процесу.

Список використаної літератури

1. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Language Policy Unit, Strasbourg. URL: https://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/framework_en.pdf
2. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах // Колектив авторів під керівництвом С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. 320 с.

3. Мисечко О.Є. Методика навчання англійської мови в середній школі : посіб.-практикум для студ. вищ. навч. закл. / О. Є. Мисечко ; Житомир. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. - Житомир : Полісся, 2002. 253 с.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>
5. Рахманов И.В. Обучение устной речи на иностранном языке : учебное пособие / И.В. Рахманов. – Москва : Высшая школа, 1980. 120 с. – (Библиотека преподавателя).